

За редакцією
В. БАЗИЛЕВИЧА

ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ УЧЕНЬ

Третє видання

ПІДРУЧНИК

Частина 2

КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ ПІДРУЧНИК

УДК 330.8(075.8)

ББК 65.02я73

I-90

Авторський колектив: доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, декан економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка *В.Д. Базилевич* (редактор, передмова, розд. 1—5); доктор економічних наук, професор *П.М. Леоненко* (розд. 9); кандидати економічних наук, доценти *Н.І. Гражевська* (розд. 6—8), *Т.В. Гайдай* (розд. 11), *О.П. Нестеренко* (розд. 12), *А.О. Маслов* (розд. 13); кандидат економічних наук, асистент *Л.В. Вернигора* (розд. 10)

Затверджено Міністерством освіти і науки України (лист № 14/18.2-1059 від 16 травня 2005 р.)

7 85 310

Рецензенти:

В.Г. Бодров, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та історії економіки Національної академії державного управління при Президентові України;

В.С. Жученко, доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії Полтавського педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Історія економічних учень: Підручник: У 2 ч. — Ч. 2 / За ред. І-90 В.Д. Базилевича. — 3-тє вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2006. — 575 с. ISBN 966-346-150-0

Підручник містить цілісний і систематизований виклад широкою панорами наукових традицій та ідей з урахуванням новітніх досягнень у сфері історико-економічних досліджень, а також сучасних вимог до рівня економічної освіти. Кожна тема подається доступно, лаконічно, інформаційно насичено, із необхідними ілюстративними матеріалами. Автори наводять історичні портрети епох, цікаві факти, інтелектуальні біографії видатних вчених-економістів, стислий аналіз структури та основних проблем їхніх фундаментальних економічних творів, широко використовують історичні порівняння, рисунки, таблиці, схеми, графіки тощо. Особливу цінність підручнику надає широкомасштабне концептуальне бачення найважливіших проблем сучасної економічної теорії, мікро- та макроекономіки, зіставлення та ґрунтовний аналіз теоретичних підходів, ідей, які взаємодіють і розвиваються в рамках основних парадигм ХХІ ст. У підручнику наводяться списки першоджерел, спеціальної літератури та словник історико-економічних термінів.

Для студентів економічних спеціальностей, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів та науковців.

УДК 330.8(075.8)

ББК 65.02я73

© В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай та ін. автори, 2004

© В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай та ін. автори, зі змінами, 2006

© Видавництво "Знання", 2006

ISBN 966-346-150-0

ЗМІСТ

Розділ 9. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ (XIX — ПОЧАТОК XX ст.)	7
9.1. Загальне і специфічне у розвитку економічної думки в Україні	8
9.1.1. Класичні ситуації в українській економічній думці та їх характеристика	8
9.1.2. Перші висвітлення розвитку національної економічної думки	17
9.1.3. Відмінності української і російської економічної думки	20
9.1.4. Вітчизняні класифікації економічних теорій та економічної думки	22
9.1.5. Теоретична і прикладна економія: різні оцінки змісту	30
Навчальний тренінг	33
9.2. Криза політичної економії та її висвітлення у вітчизняній літературі	36
9.2.1. Погляди українських учених на суть і форми вияву кризи політекономії	36
9.2.2. Національна економічна думка про шляхи виходу з кризи	39
Навчальний тренінг	45
9.3. Предмет і метод політичної економії	47
9.3.1. Національні відмінності у визначеннях предмета політекономії	47
9.3.2. Вчення про економічні закони у вітчизняній науці	53

9.3.3. Погляди вітчизняних дослідників на методи політичної економії	57
9.3.4. Історична доля політичної економії	59
Навчальний тренінг	63
9.4. Українські витоки інституціоналізму	65
9.4.1. Методологічні аспекти дослідження витоків інституціоналізму ...	65
9.4.2. Інституціональні засади в українській економічній думці	70
Навчальний тренінг	77
9.5. Становлення теорії акціонерного підприємництва	79
9.5.1. Розкриття проблем розвитку акціонерного підприємництва українськими економістами другої половини ХІХ — початку ХХ ст.	79
9.5.2. Дослідження монополістичних тенденцій в акціонерному підприємстві в роботах українських економістів середини ХІХ — початку ХХ ст.	82
Навчальний тренінг	96
9.6. Висвітлення історії політичної економії	99
9.6.1. Питання методології історії політичної економії у працях українських учених	99
9.6.2. Вивчення історії економічної теорії вітчизняними науковцями	104
Навчальний тренінг	113
Розділ 10. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (ХІХ — ПОЧАТОК ХХ ст.)	115
10.1. Розвиток економічної теорії та особливості її викладання в Київському університеті (ХІХ — початок ХХ ст.)	119
10.1.1. Стан і концептуальні засади вивчення у вітчизняній історико-економічній літературі розвитку університетської економічної думки	119
10.1.2. Заснування і розвиток кафедри політичної економії та статистики в Імператорському університеті св. Володимира	124
10.1.3. Викладання економічних дисциплін у Київському університеті	132
10.2. Погляди представників Київського університету на основні проблеми економічної науки з позицій персоніфікованого, проблемного і хронологічного вивчення	148
10.2.1. Питання методології у творах економістів Київського університету	148
10.2.2. Земельне та сільськогосподарське питання у науковому доробку економістів	156
10.2.3. Економічна роль держави в концепціях представників університету	169

10.3. Становлення та розвиток історико-економічних наук	176
10.3.1. Дослідження розвитку світової економічної думки в працях університетських учених	176
10.3.2. Внесок учених Київського університету в становлення та розвиток історико-економічних наук	187
Навчальний тренінг	196
Розділ 11. ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ КЕЙНСІАНСТВА	201
11.1. Теоретична система Дж.М. Кейнса	202
11.1.1. Історичні умови виникнення кейнсіанства	202
11.1.2. Інтелектуальна біографія Дж.М. Кейнса	206
11.1.3. Розробка Дж.М. Кейнсом нової методології економічного аналізу	216
11.1.4. Структура та логіка “Загальної теорії зайнятості, процента і грошей” Дж.М. Кейнса	221
11.1.5. Критика Дж.М. Кейнсом постулатів неокласики	224
11.1.6. Теорія ефективного попиту та макроекономічна модель управління попитом	229
Навчальний тренінг	248
11.2. Подальша еволюція кейнсіанського напрямку: неокейнсіанство	251
11.2.1. Етапи еволюції кейнсіанського напрямку	251
11.2.2. Неокейнсіанська теорія економічної динаміки та зростання	254
11.2.3. Неокейнсіанська теорія економічного циклу	261
Навчальний тренінг	269
11.3. Кейнсіансько-неокласичний синтез	271
11.3.1. Витоки кейнсіансько-неокласичного синтезу	271
11.3.2. Хіксо-кейнсіанство: модель Хікса — Хансена	278
11.3.3. Вихідна кейнсіанська макроекономічна модель	280
Навчальний тренінг	286
11.4. Посткейнсіанство	288
11.4.1. Витоки, методологія та зміст посткейнсіанства	288
11.4.2. Нове кейнсіанство: пріоритети теоретичного аналізу та макроекономічної політики	297
Навчальний тренінг	299
Розділ 12. РОЗВИТОК НЕОКЛАСИЧНИХ ІДЕЙ У ХХ ст.	301
12.1. Еволюція неокласичного напрямку в першій половині ХХ ст.	302
12.1.1. Розбудова неокласичних теорій монополістичної та недосконалої конкуренції Е. Чемберліном і Дж. Робінсон	302
12.1.2. Неортодоксальна теорія Й.А. Шумпетера	312

12.1.3. Неокласичні теорії економічного зростання	325
Навчальний тренінг	332
12.2. Розвиток європейського неолібералізму в післявоєнний період	334
12.2.1. Ідейно-теоретичні витоки та сутність неолібералізму	334
12.2.2. Німецький ордолібералізм та розвиток теорії соціального ринкового господарства	342
12.2.3. Неоавстрійська школа економічного неолібералізму: погляди Л. фон Мізеса та Ф. фон Хайека	354
Навчальний тренінг	370
12.3. Сучасні неоконсервативні економічні теорії	373
12.3.1. Нове класичне відродження: причини та сутність економіч- ного неоконсерватизму	373
12.3.2. Монетаризм М. Фрідмена як панівна теорія неоконсерватизму	378
12.3.3. Економіка пропозиції: теоретичне і практичне значення	399
12.3.4. Теорія раціональних очікувань та “нова класична макроеко- номіка”	407
Навчальний тренінг	416
Розділ 13. ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ	419
13.1. Ранній інституціоналізм	420
13.1.1. Сутність, ідейно-теоретичні та методологічні принципи інституціоналізму	420
13.1.2. Соціально-психологічний (технологічний) інституціоналізм Т. Веблена	427
13.1.3. Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Коммонса	434
13.1.4. Кон’юнктурно-статистичний, або емпіричний, інституціона- лізм В. Мітчелла	437
13.1.5. Особливості англійського інституціоналізму Дж. Гобсона	443
Навчальний тренінг	449
13.2. Еволюція інституціоналізму у другій половині ХХ ст. — на початку ХХІ ст.	451
13.2.1. Етапи еволюції, методологічні особливості та структура інституціонального напрямку в другій половині ХХ ст.	451
13.2.2. Теорії системної трансформації капіталізму	461
13.2.3. Соціально-інституціональні технократичні концепції	467
Навчальний тренінг	510
13.3. Економічна теорія неоінституціоналізму	514
13.3.1. Теорія прав власності та транзакційні витрати. Р. Коуз	514
13.3.2. Теорія суспільного вибору. Дж. Б’юкенен	543
13.3.3. Напрями інституціональних змін у новій економічній історії. Д. Норт та Р. Фогель	556
Навчальний тренінг	572